

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ОБОРОННІЙ СФЕРІ*

Олександр Зайківський,
*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України*

Розглянуто можливі порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері та відповідальність за їх вчинення. Проаналізовано законодавство України, що регулює діяльність, пов'язану з розробкою озброєння та військової техніки, а також здійсненням міжнародного військово-технічного співробітництва, стосовно забезпечення охорони інтелектуальної власності. Зазначено важливість охорони інтелектуальної власності та необхідність удосконалення законодавства щодо врегулювання питань охорони інтелектуальної власності в оборонній сфері.

Ключові слова: інтелектуальна власність, оборонна сфера, об'єкти права інтелектуальної власності, порушення прав інтелектуальної власності, озброєння та військова техніка, військово-технічне співробітництво

Конституція України [1] декларує, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної діяльності та ніхто не може використовувати їх без його згоди. Проте наше суспільство не ідеальне, не всі чітко дотримуються правил, встановлених законодавством. Завжди знайдеться хтось зацікавлений у протиправному використанні чужої інтелектуальної власності. Тож громадянам гарантується захист інтелектуальної власності. Але прогалин щодо забезпечення цієї гарантії в чинному законодавстві ще досить багато, особливо в оборонній сфері. Зокрема, це відсутність відповідальності за здійснення дій, що створюють за-

грозу порушення прав інтелектуальної власності чи сприяють зазначеним порушенням. Крім того, Конституція України [1] зазначає, що «використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства». Тобто власність, й інтелектуальна також, не лише надає права, але й вимагає відповідального використання. А про наявність проблем

Олександр Оністрат,
*старший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України, кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник*

* Початок. Продовження в наступному номері.

з використанням інтелектуальної власності, особливо в оборонній сфері, свідчить публікація Ю. Бутусова «Заберіть собі Оплот» [24]. У своїй публікації він наводить розповідь танкіста про проблеми, виявлені під час експлуатації основного бойового танка української армії Т-64. Танкіст написав статтю після багаторічних активних спроб вплинути на прискорення модернізації українських танків і прийняття на озброєння концептуально нових бойових танків. Його розповідь — це полеміка з розробниками танка Т-64 в Харківському бюро машинобудування (ХКБМ). У процесі експлуатації було виявлено чимало суттєвих недоліків, проте завод ХКБМ як розробник та власник робочої конструкторської документації (РКД) не надавав документації та не дозволяв внести зміни в конструкцію танка. Тож танкіст пропонує забрати авторські права на танк Т-64 і документацію на нього та надати компаніям різної форми власності можливість для модернізації парку танків України [24].

Розробник не лише сам не вдосконалює техніку для усунення виявлених недоліків, але й не дозволяє це зробити замовнику, посиляючись на своє право інтелектуальної власності. Тож питання вдосконалення відповідальності за використання інтелектуальної власності, особливо в оборонній сфері, є дуже актуальним.

Питання охорони інтелектуальної власності в різних сферах суспільного життя досліджували багато вітчизняних науковців, зокрема О. Орлюк, Г. Андрощук, О. Бутнік-Сіверський, О. Пічкур та ін. Однак питання відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, особливо в оборонній сфері, досліджені не повною мірою.

Ця стаття має на меті дослідити повноту забезпечення законодавством України відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в оборонній сфері.

Українське законодавство теоретично дозволяє захистити права власників

інтелектуальної власності. У разі порушення права інтелектуальної власності його захист здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Зокрема, Цивільний кодекс України [2] визначає, що порушення права інтелектуальної власності тягне за собою відповідальність, встановлену Цивільним й іншими кодексами, законами чи договором.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна дія чи бездіяльність, яка посягає на власність, права громадян, на встановлений порядок управління та за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [3].

Проте Кодексом України про адміністративні правопорушення [3] визначено лише одну статтю за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності (ОПІВ) — «незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, — тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення».

Адміністративна відповідальність настає, якщо порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України [4]. Цей Кодекс вже більш детально розкриває порушення прав інтелектуальної власності, за здійснення яких настає кримінальна відповідальність.

Зокрема, ст. 176 КК України визначає порушення авторського права: «не-

законне відтворення, розповсюдження творів науки, комп'ютерних програм і баз даних, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, — караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, — караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років» [4].

А ст. 177 КК України визначає порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію: «незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, — караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк. Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, — караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років» [4].

Навіть за розголошення комерційної таємниці передбачена відповідальність: «умисне розголошення комерційної таємниці без згоди її власника осо-

бою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності, — карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років» [4].

Спеціальні закони, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності стосовно порядку охорони та використання конкретних ОПІВ, мали би найбільш повно розкривати можливі порушення прав інтелектуальної власності та визначати відповідальність за їх вчинення як фізичними, так і юридичними особами, зокрема й державою.

Проте Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [5] лише визначає, що патент надає його власникові виключне право використовувати винахід (корисну модель) на власний розсуд, якщо таке використання не порушує прав інших власників патентів, а також надає його власнику виключне право забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається згідно з цим Законом порушенням прав, які надаються патентом. Порушенням же прав власника патенту визначено будь-яке посягання на права власника патенту, що тягне відповідальність згідно з чинним законодавством України, а захист прав на винахід (корисну модель) здійснюється в судовому й іншому встановленому законом порядку.

Більш повно порушення авторських прав, які дають підстави для захисту таких прав, зокрема й судового, розкрито в Законі України «Про авторське право і суміжні права» [6]. Зокрема, визначено такі порушення:

- вчинення будь-якою особою дій, що порушують особисті немайнові

ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

О. Зайківський, О. Оністрат

права суб'єктів авторського права та їхні майнові права;

- піратство у сфері авторського права;
- плагіат;
- ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які володіють авторським правом і (або) суміжними правами, примірників творів (зокрема й комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення;
- вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права.

Остання норма дуже цікава, бо дозволяє притягнути до відповідальності різних осіб за порушення, що чітко не визначені законодавством як порушення у сфері інтелектуальної власності. Це питання ми розглянемо нижче.

Вітчизняним Законодавством, зокрема Кримінальним кодексом України [4], визначені також підстави для застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб, проте, на жаль, нічого не сказано про порушення прав інтелектуальної власності, за які можливо було б покарати юридичних осіб, зокрема підприємств-розробників озброєння й військової техніки (ОВТ) та інші установи та організації, що використовують ОПІВ з порушеннями законодавства.

Проте їх можливо притягнути до відповідальності за неналежне виконання своїх зобов'язань за контрактом відповідно до Господарського кодексу України [7] та контракту, тому що вони є суб'єктами господарських відносин. А, як визначено законом, «учасники господарських відносин несуть господарсько-правову відповідальність за правопорушення у сфері господарювання шляхом застосування до правопорушників господарських санкцій на підставах і в порядку, передбачених цим Кодексом, іншими законами та договором» [7].

Застосування господарських санкцій здійснюється з метою захисту прав і законних інтересів як фізичних осіб,

так і організацій та держави, зокрема, передбачення відшкодування збитків учасникам господарських відносин, завданих внаслідок правопорушення, та забезпечувати правопорядок у сфері господарювання [7].

Господарський кодекс України [7] визначає, що держава забезпечує захист прав і законних інтересів суб'єктів господарювання шляхом:

- «• визнання наявності або відсутності прав;
- визнання повністю або частково недійсними актів державної влади що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом;
- відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання;
- припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;
- відшкодування збитків;
- застосування штрафних санкцій;
- застосування оперативно-господарських санкцій;
- застосування адміністративно-господарських санкцій;
- установлення, зміни і припинення господарських правовідносин».

Підставою господарсько-правової відповідальності учасників господарських відносин є вчинене ними правопорушення у сфері господарювання, а використання ОПІВ власне і здійснюється у сфері господарювання.

Господарським кодексом України [7] навіть визначено, що «за неправомірне збирання, розголошення або використання відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи несуть відповідальність, встановлену законом».

Проте всі ці норми не забезпечують від можливих порушень прав інтелектуальної власності, всіма суб'єктами, що беруть участь у розробці ОВТ: цент-

ральними органами виконавчої влади (ЦОВВ), що є замовниками державного оборонного замовлення (ДОЗ), підприємствами й організаціями, котрі здійснюють розробку (модернізацію) ОВТ, та працівниками цих підприємств, які власне і створюють ОПІВ.

Сучасні ОВТ є продуктом діяльності великих колективів фахівців державних органів, закладів і установ різних організаційних рівнів, компетенції, функціонального призначення та напрямів діяльності, що працюють в оборонній галузі. Серед них виокремлюють три категорії: державні замовники, розробники ОВТ — виконавці державного замовлення та власне автори, котрі створюють ОПІВ.

Процес розробки (модернізації) ОВТ передбачає декілька послідовних етапів:

- 1) оборонне планування;
- 2) розробку ДОЗ;
- 3) визначення виконавців ДОЗ (проведення торгів щодо закупівлі);
- 4) укладання контрактів (договорів) на виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) щодо розробки ОВТ;
- 5) виконання НДДКР виконавцями ДОЗ;
- 6) контроль замовником виконання НДДКР та приймання результатів роботи;
- 7) упровадження результатів НДДКР, зокрема серійне виробництво ОВТ за результатами НДДКР, а також можливе передавання науково-технічної продукції та прав на об'єкти технологій і ОПІВ, створені в процесі виконання замовлення, суб'єктам господарювання для практичного застосування в інших сферах народного господарства.

Порядок і умови передання та використання прав на науково-технічну продукцію визначаються договорами між замовником, виконавцем і користувачем цієї продукції.

На кожному етапі розробки ОВТ відповідно до законодавства України не-

обхідно здійснювати заходи, з охорони інтелектуальної власності:

- провадити маркетингові та патентні дослідження;
- у договорах на виконання ДОЗ визначати вимоги щодо правової охорони інтелектуальної власності у процесі виконання контракту та після його закінчення, забезпечення правочинного використання ОПІВ з дотримання прав замовників, розробників і авторів ОПІВ;
- враховувати собівартості НДДКР оборонного призначення витрати на проведення патентних досліджень у повному обсязі, на винахідництво та раціоналізацію, отримання охоронних документів на ОПІВ, виплати авторських винагород;
- проводити державну експертизу планової та звітної документації на НДДКР з метою визначення наукового рівня та патентної чистоти розробок тощо.

Проте практика показує, що в оборонній сфері стається багато порушень прав інтелектуальної власності [8–9].

Яка ж відповідальність передбачена нашим законодавством за здійснення правопорушень в оборонній сфері?

Цивільний кодекс України [2] визначає, що виконавець відповідає перед замовником за порушення договору на виконання НДДКР. Упущена вигода підлягає відшкодуванню у випадках, встановлених законом.

Закон України «Про державне оборонне замовлення» [10] теж передбачає відповідальність за порушення законодавства про оборонне замовлення:

- у разі нецільового використання бюджетних коштів згідно із законом відповідальність несуть державні замовники;
- у разі невиконання чи неналежного виконання оборонного замовлення винна сторона відшкодовує іншій стороні завдані нею збитки в порядку, передбаченому законом.

Кабінет Міністрів України своєю постановою «Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету» [11] визначає, що формування замовлення здійснюється з дотриманням, зокрема, принципу гарантування замовником додержання особистих немайнових прав авторів і майнових прав власників науково-технічних розробок, зокрема ОПВ.

Крім того, зазначено, що «замовник разом з виконавцем несе відповідальність за одержання кінцевих результатів замовлення і вживає дієвих заходів для забезпечення їх практичного застосування» [11].

Постанова Кабінету Міністрів України «Питання державного оборонного замовлення» від 27.04.2011 року № 464 [12] теж містить положення щодо відповідальності сторін:

«За претензіями і позовами третьої сторони щодо неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності, права на які належать третій стороні, відповідальність несе виконавець.

Сторони у разі невиконання або неналежного виконання своїх зобов'язань за Контрактом несуть відповідальність відповідно до закону та цього Контракту.»

Види порушень і санкції відповідні за них сторонам необхідно визначити самостійно та зазначити їх у контракті на виконання НДДКР за ДОЗ [12].

Оскільки виконання НДДКР за ДОЗ має здійснюватись із дотриманням вимог Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» [13], то особи, винні у вчиненні правопорушень у сфері наукової та науково-технічної експертизи, притягаються до дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності відповідно до законів.

Однак до правопорушень у сфері наукової та науково-технічної експертизи щодо інтелектуальної власності належить лише «порушення суб'єктами експертизи авторського права і прав на об'єкти промислової власності стосовно об'єкта експертизи, результатів експертизи, порушення умов конфіденційності щодо інформації, отриманої експертом у процесі експертної роботи» [13].

Ось майже і все, що згадано в нашому законодавстві з приводу визначення відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у сфері оборони.

Не визначена відповідальність замовника за чимало порушень прав інтелектуальної власності при розробці ОВТ, зокрема:

- планування оборонного замовлення без проведення маркетингових досліджень;
- визначення критеріїв оцінки при проведенні переговорної процедури закупівлі, що має складний або спеціалізований характер (зокрема й числі НДДКР), без вимоги щодо передання технології;
- укладення державних контрактів, розроблення інших договірних документів без вимог щодо:
 - правової охорони інтелектуальної власності у процесі виконання контракту та після його закінчення;
 - проведення виконавцем патентних досліджень;
 - проведення державної експертизи документації, підготовленої виконавцями за результатами робіт;
 - внесення до переліку національних стандартів, які є обов'язковими при виконанні НДДКР, державних стандартів України щодо проведення патентних досліджень, оформлення патентного формуляра відповідно до державних стандартів України [15; 16];
 - блокування врахування у собівартості НДДКР оборонного призначення витрат, пов'язаних з прове-

денням патентних досліджень, оформленням охоронних документів на ОПВ, виплат авторських винагород за використання ОПВ;

- проведення державної експертизи усіх видів конструкторської документації, технологій та/або їх складових, які закупаються за бюджетні кошти, без звіту про патентно-кон'юнктурні дослідження та патентного формуляра, а отже, без визначення технологічного рівня, конкурентоспроможності та новизни, патентної чистоти технологій, їхніх складових;
- невизначення порядку охорони та використання ОПВ після завершення контракту.

Отже, за порушення умов державного контракту передбачена відповідальність сторін, а за те, що в цих умовах не визначені, або не чітко визначені, вимоги щодо проведення заходів щодо охорони інтелектуальної власності — відповідальність не передбачена. У результаті, замовник може отримати зразок ОВТ, який уже морально застарів, а на додачу отримати матеріальні позови.

Крім того, це приводить до того, що при здійсненні замовником контролю виконання ДОЗ заходи щодо охорони інтелектуальної власності та наявності патентної документації на продукцію та технологію її виготовлення не перевіряються, а використання інтелектуальної власності, створеної (використаної) в процесі виконання державного контракту, здійснюється без укладення окремого договору з визначенням прав замовника.

Законодавством також не визначена відповідальність виконавця за недотримання вимог, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності при виконанні державного контракту за ДОЗ, зокрема, щодо:

- проведення патентних досліджень, особливо щодо патентної чистоти, відповідно до державного стандарту «ДСТУ 3575-97 Патентні дослідження» [15];

- повідомлення замовника про результати перевірки щодо патентної чистоти ОПВ, які використовуються під час виконання роботи;
- інформування замовника про отримання при виконанні робіт результатів, що підлягають правовій охороні;
- оформлення документів для захисту ОПВ, створених під час виконання роботи, без погодження із замовником;
- публікації науково-технічних результатів, одержаних при виконанні робіт, без згоди замовника;
- передання результатів робіт іншим особам;
- неправомірного використання під час виконання контракту ОПВ, права на які належать йому чи третій стороні, або без погодження із замовником;
- використання запатентованого секретного винаходу (корисної моделі), а також передання права власності, надання дозволу (видання ліцензії) на його використання з порушеннями вимог Закону України «Про державну таємницю» [14] та без погодження із державним експертом, зокрема без сплати власникові патенту адекватної компенсації відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) та грошової компенсації на покриття витрат за сплату зборів;
- укладення окремого договору із замовником на використання інтелектуальної власності, що створена в процесі виконання державного контракту, або про передання йому майнових прав на ОПВ;
- передання замовнику майнових прав на технологію та/чи її складові, що створені у процесі виконання НДДКР, які фінансуються бюджетним коштом, якщо технологію та/чи її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом;

ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

О. Зайківський, О. Оністрат

- обов'язкової реєстрації технологій або їхніх складових, які створені чи використані при виконанні НДДКР;
- оформлення патентного формуляра після виконання НДДКР відповідно до ДСТУ 3574-97 «Патентний формуляр» [16] та включення його до комплексу технічної документації на НДДКР разом зі звітом про патентні дослідження;
- здійснення закордонного патентування технологій або їхніх складових, створених за бюджетні кошти, з порушенням законодавства України.

Крім того, не визначена відповідальність виконавця за порушення при подальшому використанні ОПІВ, зокрема за те, що при укладенні договорів про трансфер технологій не визначаються:

- порядок надання субліцензій на складові технології третім особам;
- порядок передання прав на науку;
- розмір, порядок і умови виплати винагороди за використання технологій, а також відповідальності сторін за порушення умов договору.

Така ситуація приводить до «витоку» ОПІВ з легального ринку товарів, до, так званої, тінізації обігу ОПІВ.

ОПІВ та інші результати інтелектуальної діяльності, що створюються та використовуються при створенні ОВТ, у більшості випадків є службовими об'єктами та належать до таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, науки й техніки, державної безпеки, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України. Відповідно до Закону Украї-

ни «Про державну таємницю» [14] посадові особи та громадяни, винні в розголошенні державної таємниці несуть дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно із законом.

Оскільки використання ОПІВ здійснюється переважно розробником ОВТ — виконавцем ДОЗ, який є роботодавцем для працівників — авторів ОПІВ, то й найбільше порушень прав інтелектуальної власності вчиняє саме він.

Підґрунтя для можливих порушень закладається ще у статутних документах розробника, зокрема відсутністю в колективному договорі, що укладаються в організаціях-виконавцях ДОЗ, положень щодо охорони прав інтелектуальної власності: (коли виключне майнове право на службовий ОПІВ належить роботодавцю, а немайнові права належать авторам, яким виплачується авторська винагорода, розмір, строки та порядок виплати якої визначаються трудовим договором (контрактом) між автором і роботодавцем). Цей договір теж у більшості випадків не укладається або ж в ньому відсутні положення про розмір і порядок виплати авторської винагороди за службовий ОПІВ.

Невизначення в колективних і трудових договорах положень щодо дотримання прав інтелектуальної власності призводить до втрати авторами майнових, а подекуди й немайнових прав на службові ОПІВ, та неотримання винагороди за їх використання. ♦

Список використаних джерел / List of references

1. Конституція України.

URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр>.

2. Цивільний кодекс України, від 16.01.2003 р. // *Голос України*. 2003. № 45.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1452597396210285>.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р.
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/8074-10>.
4. Кримінальний кодекс України, від 05.04.2001 р. // *Голос України*. 2001. № 107. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1452597396210285>.
5. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. № 3687. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/3687-12>.
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. № 3792. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
7. Господарський кодекс України, від 16.01.2003 р. // *Голос України*. 2003. № 49. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. Зайківський О., Оністрат О. Можливі порушення прав інтелектуальної власності при розробленні озброєння та військової техніки // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 4. 2017. С. 38–48.
9. Зайківський О., Оністрат О. Порушення прав інтелектуальної власності при військово-технічному співробітництві // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 5. 2017. С. 5–16.
10. Про державне оборонне замовлення: Закон України від 03.03.1999 р. № 464. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/464-14>.
11. Про затвердження Порядку формування і виконання замовлення на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету: постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2004 р. № 1084. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-%D0%BF>.
12. Питання державного оборонного замовлення: постанова Кабінету Міністрів України від 27.04.2011 р. № 464. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-n.
13. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. № 51. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/51/95-%D0%B2%D1%80>.
14. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855/94-вр.
15. ДСТУ 3575-97. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення, затверджено і введено в дію наказом Держстандарту України від 06.06.1997 р. № 327.
16. ДСТУ 3574-97. Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення, затверджено і введено в дію наказом Держстандарту України від 06.06.1997 р. № 327.
17. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/959-12>.
18. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003 р. № 549. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-15>.
19. Про заходи щодо вдосконалення військово-технічного співробітництва України з іноземними державами: указ Президента України від 21.04.1999 р. № 422. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/422/99>.
20. Про розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері військово-технічного співробітництва з іноземними державами: указ Президента України від 20.03.2002 р. № 276. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2002>.

ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

21. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
22. Артяков В. В. *Офсет у системі військово-технічного співробітництва: економічні й державно-правові аспекти*. М., 2003. 255 с.
23. Бегма В. М., Мокляк С. П., Толочний Ю. В. *Офсетна практика в системі ВТС України як чинник забезпечення економічної безпеки держави // Стратегічні пріоритети*. №4 (17). 2010 р. С. 100–103.
24. Бутусов Ю. *Заберите себе Оплот*.
URL: <https://frazza.ua/stenograms/261447-zaberite-sebe-oplot-on-ne-luchshe-t-64bv-tankist-s-pozyvnyum-ferrum-kritikuet-tankostroenie-ukrainy>.
1. *Konstytutsiia Ukrainy*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1452597396210285>.
2. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 435*.
URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435/2003-ur>.
3. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984 r. № 8073*.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/print1452597396210285>.
4. *Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 r. № 2341*.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. *Pro okhoronu prav na vynakhody i korysni modeli Zakon Ukrainy vid 15.12.1993 r. № 3687*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/3687-12>.
6. *Pro avtorske pravo i sumizhni prava Zakon Ukrainy vid 23.12.1993 r. № 3792*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
7. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 r. № 436*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
8. *Zaikivskiy O., Onistrat O. Mozhlyvi porushennia prav intelektualnoi vlasnosti pry rozroblenni ozbroiennia ta viiskovoi tekhniky // Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. № 4, 2017. S. 38–48.
9. *Zaikivskiy O., Onistrat O. Porushennia prav intelektualnoi vlasnosti pry viiskovo-tekhnichnomu spivrobotnytstvi // Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti*. № 5, 2017. S. 5–16.
10. *Pro derzhavne oboronne zamovlennia: Zakon Ukrainy vid 03.03.1999 r. № 464*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/464-14>.
11. *Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia i vykonannia zamovlennia na provedennia fundamentalnykh naukovykh doslidzhen, prykladnykh naukovykh doslidzhen ta vykonannia nauково-tekhnichnykh (eksperymentalnykh) rozrobok za rakhunok koshtiv derzhavnoho biudzhetu: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.08.2004 r. № 10804*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1084-2004-%D0%BF>.
12. *Pytannia derzhavnoho oboronnoho zamovlennia: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.04.2011 r. № 464*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/464-2011-%D0%BF>.
13. *Pro naukovu i nauково-tekhnichnu ekspertyzu: Zakon Ukrainy vid 10.02.1995 r. № 51*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/51/95-%D0%B2%D1%80>.
14. *Pro derzhavnu taiemnytsiu: Zakon Ukrainy vid 21.01.1994 r. № 3855*.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/main/3855-12>.
15. *DSTU 3575-97. Patentni doslidzhennia. Osnovni polozhennia ta poriadok provedennia., zatverdzheno i uvedeno v diiu nakazom Derzhstandartu Ukrainy vid 6 chervnia 1997 r. № 327*.
16. *DSTU 3575-97. Patentni doslidzhennia. Osnovni polozhennia ta poriadok proveden-*

nia., zatverdzheno i uvedeno v diiu nakazom Derzhstandartu Ukrainy vid b chervnia 1997 r. № 327.

17. Pro zovnishnoekonomichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 16.04.1991 r. № 959.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/959-12>.

18. Pro derzhavnyi kontrol za mizhnarodnymy peredachamy tovariv viiskovoho pryznachennia ta podviinoho vykorystannia: Zakon Ukrainy vid 20.02.2003 r. № 549.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/549-15>.

19. Pro zakhody shchodo vdoskonalennia viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva Ukrainy z inozemnymy derzhavamy: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 21.04.1999 r. № 422.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/422/99>.

20. Pro rozmezhuvannia povnovazhen tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady u sferi viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva z inozemnymy derzhavamy: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 20.03.2002 r. № 276.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2002>.

21. Pro publichni zakupivli: Zakon Ukrainy vid 25.12.2015 r. № 922.

URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.

22. Artiakov V. V. Ofset u systemi viiskovo-tekhnichnoho spivrobotnytstva : ekonomichni y derzhavno-pravovi aspekty / M., 2003. 255 s.

23. Behma V. M., Mokliak S. P., Tolochnyi Yu. // Ofsetna praktyka v systemi VTS Ukrainy yak chynnyk zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky derzhavy Stratehichni priorytety, №4 (17), 2010 r. s. 100–103.

24. Butusov Yurii. Zaberite sebe Oplot. URL: <https://frazua.com/stenograms/261447-zaberite-sebe-oplot-on-ne-luchshe-t-64bv-tankist-s-pozyunym-ferrum-kritikuet-tankostroe-nie-ukrainy>.

Надійшла до редакції 10.05.2018 р.

Зайковский А., Онистрат А. Ответственность за нарушение интеллектуальной собственности в оборонной сфере. Рассмотрено возможные нарушения прав интеллектуальной собственности в оборонной сфере и ответственность за их совершение. Проведен анализ законодательства Украины, регулирующего деятельность, связанную с разработкой вооружения и военной техники, а также осуществлением международного военно-технического сотрудничества, относительно обеспечения охраны интеллектуальной собственности. Обращено внимание на важность охраны интеллектуальной собственности и необходимость усовершенствовать законодательство относительно урегулирования вопросов охраны интеллектуальной собственности в оборонной сфере.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, оборонная сфера, объекты права интеллектуальной собственности, нарушения прав интеллектуальной собственности, вооружение и военная техника, военно-техническое сотрудничество

Zaykivskiy O., Onistrat O. Intellectual property question in national security issues researches. Possible violations of intellectual property rights in the defense sector and responsibility for their implementation are considered. The legislation of Ukraine regulating activities related to the development of armaments and military equipment, as well as the implementation of international military-technical cooperation, concerning the protection of intellectual property, is analyzed. The importance of intellectual property protection and the necessity to improve the legislation on the regulation of issues of intellectual property protection in the defense sphere are noted.

ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Ukrainian legislation theoretically allows you to protect the rights of intellectual property owners. In the case of violation of intellectual property rights, its protection is carried out in accordance with the procedure established by administrative, civil and criminal law.

However, all these norms do not protect against possible violations of intellectual property rights, and all subjects involved in the development of armaments and military equipment — central executive authorities, acting as customers of the state defense order, enterprises and organizations that are developing (modernizing) of armament and military equipment, and employees of these enterprises, which themselves create objects of intellectual property rights.

Responsibility of the customer for a number of violations of intellectual property rights in the development of weapons and military equipment is not defined.

For violation of the conditions of the state contract, the parties' liability is stipulated. But the turn if in these conditions are not defined or not clearly defined, requirements for carrying out measures concerning the protection of intellectual property is not provided for liability. As a result, the customer may receive an example of armament and military equipment that is already morally obsolete and also with material claims.

The foregoing results in the fact that when the customer executes the control over the execution of the state defense order, namely, measures to protect intellectual property, the availability of patent documentation for products and technology for its production are not verified, and moreover, the use of intellectual property created (used) in the course of execution the state contract, is carried out without a separate contract with the definition of the rights of the customer.

The law also does not specify the responsibility of the executor for non-compliance with the requirements related to the protection of intellectual property rights in the execution of a state contract for state defense orders and the further use of intellectual property rights objects.

This situation leads to the «leakage» of intellectual property rights from the legal market of goods, to the so-called "shadow" circulation of objects of intellectual property rights.

The grounds for possible violations are laid down in the statutory documents of the developer, in particular the absence of a collective contract stacked in the organizations executing the state defense order, the provisions of the protection of intellectual property rights: (the exclusive property right for a service object of intellectual property rights belongs to the employer, and non-property rights belong to the authors who are paid the author's reward, the size, terms and procedure for payment of which are determined by an employment contract (contract) between the author and the employer). This contract in most cases doesn't set up, or there are no position of the size and procedure for payment of the author's remuneration for a service object of intellectual property rights.

Uncertainty in collective and labor contract provisions regarding the observance of intellectual property rights leads to the loss of property rights, as well as non-proprietary rights to intellectual property rights, by authors, and non-remuneration for their use.

However, the authors themselves may also violate the requirements of the law. Particularly, these violations are notable to the development of weapons and military equipment, as they can lead to the damage of the national interests of Ukraine. To date, the legislation does not define the responsibility of the authors of the service objects of intellectual property rights for the implementation of such violations.

Thus, the issue of intellectual property protection, in particular regarding the definition of responsibility for the commission of offenses concerning the use of intellectual property rights in the defence sector, has been paid insufficient attention by our legislators, who have not been able (or not wanted) to solve existing problems in this area. And this is the most fundamental violation for which central (central and executive) central executive authorities responsible for developing state policy in the field of defence and

ensuring its implementation, as well as specific officials of these central executive bodies, should be held accountable. After all, the lack of legislative regulation of the problems of intellectual property protection in the development of weapons and military equipment and in the process of military-technical cooperation leads to a number of violations. This is due to only one - the lack of attention and interest from the central executive authorities in ensuring the rights of the state and other entities in relation to objects of intellectual property rights, as is the case in the advanced countries of the world.

The current state of intellectual property protection in the defense sector indicates the need to improve the regulation of issues of the formation and implementation of state policy, the principles of state control in this area, as well as the powers and responsibilities of all the subjects involved in the defense sector.

The imperfection of the legal framework gives the legal possibility of unauthorized use of objects of intellectual property rights that are created when performing the state defense order, including (especially) the implementation of military-technical cooperation. This is facilitated by the lack of responsibility for actions that create a threat of violation of intellectual property rights or contribute to the violation.

In order to warn and prevent violations of intellectual property rights, it is necessary to improve the legislative and normative-legal basis for the regulation of issues of intellectual property protection in the defense sphere.

Key words: national security and defense, intellectual property, defense sphere, objects of intellectual property rights, armament and military equipment, military-technical cooperation